

Nr 835

Av herr **Hedlund m. fl.**, om ett program för den regionala samhällsplaneringen.

(Lika lydande med motion nr 721 i Första kammaren)

Vid riksdagens beslut 1964 om riktlinjer för lokaliseringsspolitiken underströks angelägenheten av en aktivare samhällsplanering, som främst skulle inriktas på att skapa en effektiv samhällelig servicestruktur i form av skolor, sjukhus, vägar och övriga kommunikationer samt annan offentlig service. Det framhölls i riksdagsbeslutet, att tyngdpunkten i denna planering skulle ligga i länen. För uppgiften inrättades vid länsstyrelserna de rådgivande planeringsråden. Den regionala samhällsplaneringen och det direkta lokaliseringstödet utgör tillsammans en enhet, som i årets statsverksproposition upptagits under beteckningen regionalpolitik.

Samhällsplaneringen är av avgörande betydelse för fördelningen av utbyggnadsresurserna och därmed också tillväxtmiljön i olika regioner och orter. Detta gäller planering på alla nivåer, såväl i riket som i län och kommuner. Riksplaneringen, vars arbetsformer är under övervägande, bör i huvudsak ha till uppgift att ange ramar och riktlinjer för regional och kommunal planering. Tyngdpunkten i planeringen bör ligga på de sistnämnda planen. Detaljplaneringen måste även i fortsättningen vara en viktig uppgift för primärkommunerna. Den översiktliga utvecklingsplaneringen torde nå bästa resultat på länsplanet, såsom alltså avsågs med riksdagsbeslutet 1964. Enligt vår mening bör uppgiften handhas av länskommunalt organ, som inom ramen för riksplaneringen skall ha att göra upp ett regionalt utvecklingsprogram.

Den regionala samhällsplaneringen har hittills knappast spelat den roll inom regionalpolitiken, som riksdagsbeslutet 1964 måste sägas ha ställt i utsikt. Förklaringen härtill är otvivelaktigt, att det saknas en av statsmakterna uttalad regionalpolitisk målsättning till grund för planeringsarbetet i regionerna. Inrikesministern har i sin framställning i statsverkspropositionen uttryckt saken så, att det f. n. ofta saknas en uttalad gemensam målsättning hos skilda länsorgan för beslut om fördelning av utbyggnadsresurser mellan olika orter och regioner. De mer eller mindre bestämda föreställningar om en önskad regional utveckling, som får antas ligga till grund för besluten, har utformats utan öppen debatt, heter det.

Det refererade läget har föranlett den s. k. Länsplanering 67. Regeringen

uppdrog åt länsstyrelserna/planeringsråden att genomföra en försöksplanering med lokaliseringpolitisk inriktning. Planeringen skulle syfta till att ge vägledning t. ex. i lokaliseringsfrågor och vid fördelning av resurser som ställs till länets förfogande såsom låneramar för bostadsbyggande o. d. I första hand skulle planeringen vara till ledning för den statliga verksamheten inom olika områden, men en samordning med den kommunala planeringen skulle också ske. Ändamålet var att nå fram till en regionalpolitisk målsättning, som kunde bli vägledande vid fördelningsbeslut av olika slag. Sedan Länsplanering 67 nu genomförts som ett första försök till en aktivare samhällsplanering med regionalpolitisk inriktning, överväger man i inrikesdepartementet de fortsatta formerna för den regionalpolitiska utvecklingsplaneringen. Länsplanering 67 är enligt inrikesministern att betrakta som den första omgången i en rullande utvecklingsplanering. En ny sådan omgång planeras genomföras under perioden 1972—1973.

Samhällsplaneringen blir ofrånkomligen i hög grad avgörande för var i landet realkapitalet investeras och var befolkningen bosätter sig. Det är att beklaga, att den aktiva lokaliseringpolitiken inte på sätt som ställdes i utsikt vid riksdagsbeslutet 1964 burits upp av en aktiv samhällsplanering, förankrad på länsplanet. Den osäkerhet om målsättningen, som enligt beskrivningen i inrikesdepartementets huvudtitel präglat länsorganen, har med all sannolikhet lindrats genom Länsplanering 67. Men den har inte skingrats. Enligt vår mening är, såsom vi redan framhållit, den främsta anledningen till bristande aktivitet i länens samhällsplanering att söka i att statsmakterna inte angivit någon klar målsättning för regionalpolitiken. Det är inte meningsfullt med regionala utvecklingsprogram förrän regering och riksdag på ett mera preciserat sätt uttalat sig för ett regionalpolitiskt handlingsprogram.

Oklarheten om målsättningen har framgått inte minst av den aktuella situationen. Den aktiva lokaliseringpolitiken är ett instrument för decentralisering i samhällsutvecklingen. Men regeringspolitiken måste i stort sett sägas ha främjat en koncentrationsutveckling. Koncentrationen av företagsamhet och bebyggelse till de tre storstadsområdena har betraktats som naturlig och önskvärd. De uttalanden, som inrikesministern nu gjort i statsverkspropositionen vid sin anmälan av den regionalpolitiska utvecklingsplaneringen, bryter i viss mån mot denna inställning, vilket vi givetvis hälsar med tillfredsställelse. Men därmed har inte skapats något handlingsprogram för regionalpolitiken.

Enligt inrikesministerns uttalanden nu bör man inrikta sig på att något dämpa den starka tillväxten i de nuvarande tre storstadsregionerna och fördela en del av expansionen på växtkraftiga stadsregioner på skilda håll i landet. Inrikesministern ger också ett visst förord för att åtgärder skall vidtas för att flytta ut verksamheter från storstadsområdena. Dessa uttalanden i inrikesdepartementets huvudtitel har kritiserats från håll, där

man fortfarande finner fortsatt koncentration till de tre storstadsområdena önskvärd.

I sammanhanget kan t. ex. diskussionen kring regionplaneskissen för stockholmstrakten uppmärksammas. Denna regionplaneskiss är baserad på bedömningen att 2,2 milj. invånare skall tillhöra Storstockholm omkring år 2000. Här är man sålunda inte inriktad på den dämpning i takten i storstockholmsområdet tillväxt, som inrikesministern uttalar sig för i årets statsverksproposition.

Flera länsstyrelser/planeringsråd har uttalat målsättningen, att vissa expansiva kommunblock ensamma eller tillsammans med närliggande block bör utvecklas till livskraftiga stadsregioner. Som sådana storstadsalternativ har framförts bl. a. Linköping-Norrköping, Jönköping, Växjö, Halmstad-Varberg-Falkenberg, Örebro, Falun-Borlänge och Gävle-Sandviken. Det är denna tanke inrikesministern i princip anslutit sig till men med reservationen, att det i större utsträckning än länsstyrelserna/planeringsråden tänkt sig torde bli nödvändigt att koncentrera utbyggnadsresurserna till de utvalda orterna.

Framför allt miljöpolitiska skäl talar enligt vår mening för en mer decentraliserad samhällsstruktur. Det är uppenbart, att överkoncentrerade storstadsbebyggelser har mycket svårt att ge sina invånare acceptabla miljöer. Den möjliga decentraliseringsgraden i samhällsstrukturen måste givetvis avgöras i avvägning mot ekonomiska krav. Från såväl samhällsekonomiska som företagsekonomiska synpunkter är viss grad av koncentration i näringslivs- och bebyggelsestrukturen nödvändig. Vår uppfattning är dock, att de miljöpolitiska aspekterna hittills tillmätts alltför liten betydelse. Lika klart står det att vissa ekonomiska faktorer övervärderats eller feltolkats. Det är inte anledning att tro, att det är någon oemotståndlig naturlag bakom koncentrationen till de nuvarande storstadsområdena. Från samhälls- och företagsekonomiska synpunkter torde en koncentration som stockholmsorådets inte vara det effektivaste utnyttjandet. Det torde inte heller kunna bestridas, att den regionala obalans, som uppstått i vårt land, försvårar en effektiv ekonomisk politik och just därmed bromsar den ekonomiska tillväxten.

Undersökningar om lämplig samhällsstruktur och lämpliga typer av tätorter har gjorts men hittills i alltför liten utsträckning. De torde dock kunna sägas ge underlag för den bedömning vi ovan gjort från såväl miljöpolitiska som ekonomiskt-politiska utgångspunkter. Avvägningen mellan miljöpolitikens och den ekonomiska politikens krav måste dock under alla förhållanden till stor del vara en politisk värdering.

Målsättningen bör enligt vår mening vara ett så långt möjligt decentraliserat samhälle med livskraftiga tätorter i olika delar av landet. I detta ingår naturligtvis en koncentration till tätorter av olika typer och storlek. Orter med en mera fullständig serviceutrustning måste vara förhållandevis stora.

Det kan vara riktigt att i vissa län satsa särskilt kraftigt på en ort eller några få orter. Men det får inte innebära, att man försummar upprätthållande av livskraftiga orter i lägre serviceklass. Från här nämnda utgångspunkter ser vi inrikesministerns uttalanden i årets statsverksproposition som ett framsteg i jämförelse med den politik som regeringen fört. Men den målsättning, som antytts genom inrikesministerns uttalanden, leder dock inte till det decentraliserade samhälle, som enligt vår mening bör eftersträvas och främjas genom en aktiv samhällsplanering på länsplanet.

Förutsättningen för en regionalpolitik med meningsfulla utvecklingsprogram på länsplanet är, såsom vi framhållit, att statsmakterna klart preciserar sin målsättning. Det behövs ett regionalpolitiskt handlingsprogram. Vi har ovan angivit inriktningen för ett sådant handlingsprogram. Det bör enligt vår mening syfta till ett så långt möjligt decentraliserat samhälle. Det regionalpolitiska handlingsprogrammet skall vara riktninggivande för samhällsplaneringen i länet — men naturligtvis också för en riksplanering i den mån denna har att ange ramar för regionalpolitiken. Uppgiften att utforma ett regionalpolitiskt handlingsprogram bör helt naturligt ankomma på en parlamentarisk arbetsgrupp.

Med stöd av vad ovan anförts får vi hemställa,

att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla om skyndsamt tillsättande av en parlamentarisk arbetsgrupp för utarbetande av ett regionalpolitiskt handlingsprogram i syfte att enligt motionen skapa ett så långt möjligt decentraliserat samhälle.

Stockholm den 28 januari 1969

<i>Gunnar Hedlund (cp)</i>	<i>Lars Eliasson (cp)</i> i Sundborn	<i>Nils G. Hansson (cp)</i> i Skegrie
<i>S. G. W. Wahlund (cp)</i>	<i>Sven Vigelsbo (cp)</i>	<i>Johannes Antonsson (cp)</i>
<i>John Eriksson (cp)</i> i Bäckmora		<i>Gunnar Larsson (cp)</i> i Luttra
